Общественно-политическая газета Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Хӑнты ясӑӈ

Основана
1 ноября 1957 года

23.03.2023
№6 (3618)

Сәрханԓ мӯвн вӯԓєӈ ёх кӑссӑт

8-9 »

Хӑнты хәйӈӑн ӑращԓӑӈӑн. Н. Рагимова вєрум хур

Нуви сӑӈхум районӑн нётӑсты вєрӑт оԓӑӈӑн » 2

Нымӑԓн кӑсты вєр » 4-5

Сӑм ԓыпийн ар » 12

www.khanty-yasang.ru

Нуви сăӈхум районăн нётăсты вєрăт олăӈăн

Нуви сăӈхум вош тәӈлуп тылăщн 17-мит хăтлăн «Месторождение добра – Урал» нєм тăйты проект вєрты ёх па Нуви сăӈхум район хуща вәлты некоммерческой организация (НКО) хуща рәпитты хуятăт яха ăктăщсăт па «Благотворительная деятельность в Белоярском районе» ёӈта пăсан вєрсăт.

Нётăсты вєрăт олăӈăн путăртлăт. П. Молданов вєрум хур

Лыв путăртсăт, муй вӯрн тăм район хуща мира нётты вєрăт еллы лэщăтты, па хәлăнтсăт, муй вӯрн тăм вєрăт Кев хонăӈăн вәлты мир хуща ăма мăнлăт. Мєт олăӈăн ăкмум ёх «Фонд развития города Тюмени» хуща рәпитты хуятăт хәлăнтсăт. Лыв «Месторождение добра – Урал» вєр вєрман тăйлăт. Щи тăхи ёх Россия Президент мийляты грант ёша павăтсăт. Щи грантăн Кев хонăӈăн вәлты мир хулыева щив хăншман вәллăт. Щит мухты мира нётты вєрăт лэщăтлайт. Марина Викторовна Кабакова, «Пӯпи» фонд хуща ух нєӈа вәлты ими, Нуви сăӈхум хуща лэщăтты проект олăӈăн путăртăс:

Мӯӈ Касум вошев мира нётты вән проект хуща хăншман вәл, грант мухты мӯӈева нётты пищ вәл. Тэп мӯӈ нумăс вєрсӯв па ай вошăта па нётты, Нуви сăӈхум район хуща вәлты ай вошăта щи проект мухты йис вәлупсы вєрăт лэщăтты.

Щи вєр лэщăтты пăта мира нётты некоммерческой организацияйт хуща рәпитты ёх, атэлт щира вәлты хуятăт, лыв пăкты кємедн мира нётты ёх па щи ёх, мăта хуятăт еллы щи вєрăт вєрты питлăт, Нуви сăӈхум вош яха ăктăщсăт. Марина Викторовна лупăс:

Ин, мосăӈ, мира нётты пищăт вана ăн тăйлайт, тэп мӯӈева щи вєрăт мослăт. Мӯӈ хущева мира нётты вєр, щит мӯӈ йис щирлӯв, йис вәлупсэв лэщăтты вєрăт. Мӯӈ щи кӯш ай вошăтн вәлты мирăта нётлӯв, мӯӈ щи кӯш йис вєрăт пеԓа ăма вантты мирăт эвăлт мулты нётупсы кăншлӯв муй па щимăщ некоммерческой тăхет мухты нётлӯв. Ай вош вәлты мира лыв вєрум нумăслаԓ вәлупсы вӯша тăты нётлӯв. Тăмхăтл мӯӈ еллы тăты нумăслӯв, мӯӈ еллы лэщăтты нумăслӯв – щит мӯӈ йис вәлупсэв шавиман тăйты вєрăт па вой-хӯл веԓпăслăты йис вєрăт ăма лэщăтты па вана тăйты щирăт.

Мира нётты фонд ёх увăс мира нётты нәмăслăт, муй вӯрн лыв йис вәлупсэл, лыв йис вєрлаԓ тăм вәлупсы вӯша тăты. Щи киньща па тăм фонд сыр-сыр вєрăт па тăйл, лыв лавăрт сурта хойты ёха, пирща ювум мира нётлăт па арсыр вєрăт вєрлăт.

Йис увăс мир вәлупсы лэщăтты – щит мӯӈ олăӈ сәхмев, – еллы путăртăл Марина Кабакова. – Ин мӯӈева район луват мир пиԓа вăйтантыйлты мосл, па ияха нәмăсты, муй вӯрн еллы вәлупсы йит тăты мӯӈ йис вәлупсэв тăм район хуща нух питты пăта. Ма рәпитты тăхєм эвăлт ăма кăл, ар мир лăӈхалăт увăс мир йис вәлупсы вантты па увăс мир йис вәлупсы вєрăт лэщăтты.

Мӯӈева ăма вантты мосл, муй тăхи пеԓа щи вєрăт керлăлăт, муй вӯрн мӯӈ йис вәлупсэв мирн еллы тәлы, ăм щира муй па ювра щира. Мӯӈева вантты мосл, муй вӯрн мӯӈева мир нётты вӯтьщăлăт. Мӯӈ ăма вәлэв, тăм хăтл вәлупсы мӯӈ йис вәлупсэв па щира керăтлăлэ. Ăл вәлтыйн ар хуят лăӈхăл йис вәлупсы вєрăт вєрты, тэп щи вєрăт ищи тӯӈа вєрты мосл, йис ёхлӯв щира вєрты мосл. Еллы и пăнт хӯват, и ёш хӯват мӯӈева шәшты мосл, щирн тэп мӯӈ йис ёхлӯв нумсăт, йис ёхлӯв вєрăт ăн юрємăллӯв па ювра ёш пеԓа ăн керлăлӯв.

Тăм ёӈта пăсан – щит мєт олăӈ ăктупсы, тăмăщ ăктупсэт мӯӈ еллы ăкăтты па питлӯв. Тăм хăтл мӯӈ нумăс вєрсӯв, иса Нуви сăӈхум район луваттыйн вәлты мира нётты, некоммерческой тăхет яха ăкăтты па ай кєр тылăщн 5-мит хăтлăн па щи тăм вош ăктăщийлты па ăмиева путăртты, муй вӯрн район хуща вәлты мира нётты. Муй вӯрн иса вєрăт ушăӈ щира лэщăтты мосл, щи нумăс вєрты пăта мӯӈ тыв па щи ăктăщлӯв. Ваньщавăт, Полнавăт, Тӯкъякăӈ мир па тыв юхăтлăт. Мӯӈ па путăртты питлӯв, мăта ёх тăм вєр еллы тăты нётты питлăт. Мӯӈ тăм хăтл щи нумăсн щи вәллӯв.

Тăмиты щи мира нётты вєрăт Нуви сăӈхум район хуща лэщăтты питлайт. Щи лэщăтты вєрăт «Месторождение добра – Урал» нємуп проект хуща хăншман вәллăт. Щи пăта щи вєр еллы тăты пищ – щит мӯӈ увăс мирев йис вәлупсы еллы лэщăтты па еллы тăты пищ. Щит Нуви сăӈхум район хуща вәлты хăнтэт па юрнăт йис вәлупсэл лылăӈ рӯв.

Путăр хăншăс:
Пётр Молданов

Вәнӆтăты ёх кăсупсы

Тăта мосванăн ай кєр тыӆăщ 16-мит хăтăӆн Нуви сăӈхум вошн округев ӆуватн вєрум «Нияврємăт вәнӆтăты ёх оӆ» сухнуптăсы.

Няврємăт вәнӆтăты ёх кăсупсыйн нух питум хуятăт округ кәща нє Н.В. Комарова пиӆа.
depobr.ru тăхи хур

«Камертон» нємуп районăӈ рўтьщăты хотн округ кәща нєӈев Наталья Комарова тăм кăсупсыйн нух питум хăннєхуятăта ишăкты нєпекăт катӆуптăс. Няӆ хăтӆ мăр ай кєр тыӆăщ 13-мит хăтӆ вўш эвăӆт па 16-мит хăтӆ вәнты «Педагог года Югры – 2023» кăсты вєр ӆэщăтсы.

Округев ӆуватн араттєӆн 87 н响врєм вәнӆтăты хăннєхә 22 арсыр кәртăт па вошăт эвăӆт ӆыв кўтэӆн кăссăт.

Мєт вуӆаӈ мойӆупсы «Учитель года Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» Сәрханӆ вош № 45 кўтуп ăшколайн няврємăт историяя па обществознанияя вәнӆтăты хәя Алексея Никитина тăм оӆн ямсыева рәпитмаӆ пăта юкантсы.

Округев ӆуватн айӆат пухăт па эвет рәт ясӈеӆа па путрупсыя вәнӆтыйӆты щирн Касум вош няврємăт хăтӆ мăр ӆавăӆты «Пешие» нємуп хотн рәпитты нє Лидия Рандымова хоӆумтăс.

«Сăмєм няврємăта мăӆєм» кăсты хурасн тăм оӆн Пойковской вошăӈ Нефтеюганской районăӈ оӆăӈмит кўтуп ăшколайн рәпитты хә Урал Мукминов нух питăс.

«Югра мўв округев педагогической дебют» кăсты щирн Сәрханӆ вош №10 кўтуп ăшкола хуща рўщ ясăӈа па литературая вәншăк классăтн няврємăт вәнӆтăты нє Мария Смогаржевская мєт оӆăӈ тăхия юхтăс.

Па «И сăмев эвăӆт кимит сăма» кăсты хурасн Сәрханӆ вошăӈ №6 «Василёк» нємуп мєт ай няврємăт пиӆа хăтӆ мăр ӆавăӆты хотн рәпитты хăннєхә Татьяна Боневич оӆăӈ тăхи хоӆумтăс.

«Мєт ям кәща щирн тăм оӆн вәӆум хуята» кăсты хурасн Бобровской вошн Ёмвош районăн кўтуп ăшкола кәща нє Жанна Сивкова питăс, щи пăта ищи вуӆаӈ мойӆупсыйн юкантсы. «Педагог-психолог» кăсупсы щирн тăм оӆн Ӆаӈкипос вош №4 кўтуп ăшколайн рәпитты нє Екатерина Потеряхина йис, ӆўв ищи мойӆăсы.

«Ай няврємăт хăтӆ мăр ӆавăӆты хотăтн яма рәпитум нє» кăсты вєрн Нижневартовск вош №2 «Журавушка» ай нявремăт тăйты хотн рәпитты нє Наталья Горькавая оӆăӈ тăхи хоӆумтăс па щи пăта мойӆупсыйн па катӆуптăсы.

Ăӈкет-ащет па нявремăт эвăӆт «Учитель года Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» нєм Андрей Журавский хәя мăсы.

Нявремăт эвăӆт мойӆупсы «Сăмєм нявремăта мăӆєм» па «Педагогический дебют» кăсты хурасăтн Урал Мукминов па Мария Смогаржевская тăм оӆн ёша павăтсăӈăн.

Щи оӆăӈ тăхета юхтум ёх тумпийн арсыр кәртăт па вошăт эвăӆт кăсты щира юхтум нявремăт вәнӆтăты хăннєхуятăт ищиты округ кәща нєӈевн сырсыр тынăӈ мойӆупсэтн па ишăкты нєпекăтн катӆуптăсыйт. Щиты 2023-мит оӆэвн «Педагог года Югры – 2023» кăсупсы вєрăт ӆэщăтсыйт.

Округев образования па наука тăхи вєрум айкеӆăт щирн хăнты ясăӈа тулмащтăс:
Владимир Енов

Тăм оӆ оӆӈитум вўш эвăӆт округевн профессиональной патология тăхийн рәпитты хуятăт 32 кәрта яӈхсăт. Щимăщ вєр ай кәртăтн, вәнт шушетн вәӆты мир вантты па ямăӆтăты пăта тәӆы.

Кәртăӈ мир оӆ мăр нух вантӆыйт

Щи оӆăӈăн путăртăс округ дума депутат, «Центр профпатологии» тăхийн мєт вән тохтура вәӆты хә Николай Ташланов. Ӆўв лупăс:

» Тăм оӆ оӆӈитум вўш эвăӆт мўӈ леккар ёхӆўв Кондинской, Нуви сăӈхум, Сўмăтвош, Манстăр, Ханты-Мансийской районăтн 32 кәрта яӈхсăт. Щит иса Югра мўв здравоохранения департамент хăншум щирн ӆэщăтсы.

Иса леккарăт хущи 3200 вән па айӆат хуят юхтыйӆсăт. Тохтурăт 11300 пўш хăннєхуятăт мосты щирн нух вантсăт, щи кўтн флюорография, маммография, УЗИ па па вєрăтн. Щимăщ щирн невролог, хирург, сăм, пєӈк, сєм вантты па па леккарăт кәртăта яӈхӆăт. Ӆыв 3-4 хăтӆ мăр ямсыева кәртăӈ хуятăт нух вантӆăт па мосты лекщитыйӆты вєрăт ӆывеӆа хăншӆтăӆăт. Тăм леккар машинайн яӈхты вєр ай кєр тыӆăщ сухăнтты вәнты мăнты питӆ.

Ӆўӈăн вән Ас, ай асăт па юханăт хўват тохтурăт тәтьӆюман «Николай Пирогов» вән тўтăӈ хоп яӈхийӆ.

«Центр профессиональной патологии» тăхи айкеӆ хăнты ясăӈа тулмащтăс:
Надежда Вах

Нымӑԓн кӑсты вӛр

Тӑԓ тәрумн нымӑԓн муй па ԓухн веԓпӑс пӑнтӑт хӯват ӈӈхты, нымӑԓн муй па ԓухн вой пӑнтӑт хущты – щит увӑс мирев вӛра йис вӛрӑт. Мӛт оԓӑӈ ԓухӑӈ ёх хурӑт Карелия мӯвн кевӑт әхтыйн вәйтсайт. Щи хурӑт кева шәмӑԓсайт 5-6 щурӑс оԓ тумпийн.

Ԓухн кӑсты па пушкан эвӑԓт есӑԓты вӛр рӯщ щирн аԓьщӑԓы биатлон, щи вӛр 1954-мит оԓн Мӯв ԓуват олимпийской комитет ёх спорт щира ԓӯӈӑтты питсӑт. 1960-мит оԓн щи кӑсупсы Олимпийской юнтупсэт хуща мӑнты питӑс, мӯв ԓуват мир кӑсты тӑхийн мӛт оԓӑӈ пӯш мир биатлон щира кӑсты питсӑт, щи кӯш сыры щимӑщ кӑсупсы арсыр тӑхетн ищи вәс.

Нымӑԓн кӑсты вӛр – щит спорт щира вәԓты биатлон хурасуп кӑсупсы, тәп тӑта кӑссӑт нӛмӑсыя вой-хӯԓ веԓты щира вәԓты ёх. Па и вӛр тӑта па хурасуп, кӑсты тӑхет нӛмӑсыя ӑн ԓәщӑтԓыйт, муй вӯрн вой пӑнтӑт хӯват веԓпӑс ёх ӈӈхԓӑт, ищиты тӑта кӑссӑт. Тӑм кӑсупсыйн тӑԓ тәрумн ӑпԓӑк ки вәԓ, ӑпԓӑк тӑхет хӯват нымӑԓн хәхӑԓԓӑт, тӑта нӛмӑсыя ԓәщӑтум пайԓы ӛш ӑнтәм.

Вән ёх нух питсӑт

Ёмвош район хуща ай кӛр тыԓӑщн 18-мит хӑтԓӑн II-мит межмуниципальной кӑсупсы вәс, щит «Остяко-Вогульск» нӛмуп рӯтьщӑты тӑхийн вӛрса, щи тӑхи 70-кем вӛрста Ёмвош эвӑԓт вәԓ. Мӛт оԓӑӈ нымӑԓн кӑсты тӑхи тӑм район хуща тәнял оԓ вәс, ищи ай кӛр тыԓӑщн. Тӑм оԓ кӑсупсы Ёмвош район 100 оԓа ӛвмаԓ пӑта вӛрса.

Тӑм пӯш нымӑԓн мӑнты хәԓум вӛрста мосӑс – щит лотӑӈ, рӛпӑӈ мӯв хӯват. Нымԓӑт – вӯԓы муй па кӯрӑӈ вой кӛпԓӑт эвӑԓт вӛрум утӑт. Тӑм пӯш кӑсупсы «Устойчивое развитие коренных малочисленных народов Севера на территории Ханты-Мансийского района» муниципальной программа мухты вӛрса. Тӑм кӑсупсы Ёмвош район кәща ёх па «Остяко-Вогульск» увӑс мир рәт община хуятӑт ԓәщӑтсӑт. Тӑм вӛр пӑта «Финансовая корпорация Открытие» банк хуща рәпитты кәща ёхн вухн мӑсыйт.

Тӑм оԓ нымӑԓн кӑсты тӑхия 22 ики па 9 айԓат ёх юхӑтсӑт. Айԓат ёх – щит 14-17 оԓа ӛвум пухӑт. Кӑсты ёх Горноправдинск, Шапша, Луговское ай вошӑт эвӑԓт вәсӑт, щит Ёмвош район хуща вәԓты ай вошӑт. Па Ёмвош эвӑԓт мир вәс, па мойӈа Нефтеюганской район эвӑԓт ёх юхӑтсӑт.

Тӑм кӑсупсы пӯншты тӑхийн ям вӯща ясӑӈ путӑртсӑт Ёмвош район ух хә Кирилл Минулин, Югра Дума депутат щира вәԓты ими Оксана Михеева, Ёмвош район Дума ԓӑӈкӑр хә

«Моньщ хот» нӛмуп ансамбль ариԓӑт-якԓӑт

Айԓат ёх кӑсупсыйн

Пушкан ԑсăӆ

Ики ӆўхăӊ кăсупсы етшуптăс

Айӆат ёх ӆух ӆәмăтӆăт. П. Молданов вԑрум хурăт

Павел Астраханцев, увăс мир пăта вәӆты «Югра ӆыӆӊуптăты» вԑрăт хуща ух ими Людмила Алфёрова, моньщ-путăр тăйты па арăӊ путăр хăншты хăнты имие Мария Волдина.

Тăм кăсты тăхетн нымăӆн сора хәхăӆты мосӆ, щи пăта вԑра каркама вәӆты мосӆ, щи киньща па пневматической винтовка эвăӆт тәса ԑсăӆты мосӆ, щăӆта па Агафонов нԑм тăйты карты ӆыс сора омсăӆтăты, щи юпийн па рат хăр сора вўщăтты мосӆ.

Тăм кăсупсы мăнты тăхийн Ёмвош район хуща рўтьщăты щира вԑрты проектăт па мир ещаӆт ванӆтăсыйт, щи оӆăӊăн кәщайт путăртсăт. Щăӆта па организационно-методической центр хуща рәпитты ёх ванӆтăсăт, муй вўрн йис пурмăс ёнтты па вԑрты, щăӆта па «Моньщ хот» нԑмуп ансамбль имет арисăт-яксăт. Щи киньща па кăсты ёх муй па мойӊа юхтум ёх нюки хотн увăс мир ӆԑтутн ӆапăтсайт. Щăӆта па тăта вўӆԑӊ хăр вәс, щи тăхийн мойӊ ёх вўӆы пида хур вўты пищ тăйсăт. Щи хăтӆăн доньщ хўват яӊхты «Буранăн» наврăӆтăты пищ вәс, щит хуты мăта хăннԑхә щимăщ каш ки тăйс. Щăӆта па әр ванӆтăты хăр па тынщаӊ вал әхтыя вўщкăты тăхи вәс.

Кăсупсыйн мԑт нух питсăт Нефтеюганской район эвăӆт юхтум ёх (Ю. Шишкин, Н. Постолов, М. Жердев), кимăт тăхи ёша павăтсăт Шапша вош вәӆты ёх (С. Спиридонов, И. Ващенко, А. Рещиков), хәӆмит тăхийн – Ёмвош район хуща вәӆты па яха пиӆтăщум ёх (И. Слинкин, В. Простоквишин, В. Слинкин). Айӆат ёх кăсупсыйн карты ӆыс ăн омсăӆтыйӆсăт. Щăта нух питсăт Горноправдинск вошăӊ ёх (Е. Ронин, П. Коржовский, И. Неколацкий), кимăт тăхи ёша павăтсăт Луговской вош вәӆты няврԑмăт (И. Вебир, Д. Долгов, В. Самолов, Ю. Ипот), хәӆмит тăхия питсăт Горноправдинск па Луговской эвăӆт яха пиӆтăщум кăтӊăн (А. Милохин, А. Ремир).

Тăм кăсупсы оӆăӊăн вәна ювум хăннԑхә Анатолий Горохов путăртăс:

Ма Ёмвош эвăӆт, пенсияйн вәӆӆум, еша вәӆ 70 оӆа щи йиӆум. Сыры аяшăк вәӆмԑмн иса пўш веӆпăсӆăты па хўӆ веӆты яӊхман вәсум. Аршăк яӊхӆăн, шәшийӆӆăн, ԑӆэн тăӆаӊа, яма тăйӆэн. Щи пăта щи ма тăм тăхета юхтыйӆӆум, тăта әмăщ мир пԑӆа вăнтты, тăта пирăщ вԑрен йира хăтӆ па щи хәя-воя вәӆум вԑрăт нумăса питӆăт. Ма кимăт пўш нымăӆн кăсты тăхийн кăссум, мԑт оӆăӊ пўш ветмит тăхия питыйӆсум.

Кăсупсы етшум артăн Кирилл Равильевич Минулин па щи ям ясăӊ мир пԑӆа путăртăс:

Мўӊева вԑра мосӆ йис вԑрӆўв ăн юрԑмăты, щи вԑрăт ӆыпи нумăсн па сăмн тăйты мосӆ. Муй вԑрăт мўӊева тум тәрума мăнум йис ёх хăйсăт, муй ӆыв мўӊева мойӆăсăт, щи вԑрăт еӆӆы тәты мосӆ. Щăӆта па щи вԑрăт йиӆупа ԑнумты айӆат ёха юкантты мосӆ. Кăсум ёха ма вән ям вўща ясăӊ лупӆум, нын каркама, яма кăссăты!

Нымăӆн кăсум хăтӆэвн Тәрум ащев ар щира кԑрӆăсăс, хăтӆăӊ хăтӆа вәс, пăӆăӊ тәрум вәс, тәп ищимурт кăсум хуятӆўв па щи пԑӆа вантум мирев ям нумăсн, ям сăмн юхлы пԑӆа мăнсăт.

Путăр хăншăс:
Пётр Айев

XXI-мит «Най Аӊки» оӆăӊăн айкеӆ вєрсăт

Ай кєр тыӆăщ хәӆмит хăтăӆн Ёмвошн РИЦ «Югра» айкеӆ ăкăтты тăхи хуща арсыр кәщайт ияха вәйтантыйӆсăт па «Най Аӊки» нємуп сыр-сыр кинайт ванӆтăты XXI-мит ёмăӊхăтӆ вєрăт оӆăӊăн путăртсăт.

Тăм пӯш Россия мӯв па 16-кєм па хон пєлкăт эвăӆт арсыр кина хурăт Ёмвошн ванӆтăсыйт, щит Индия, Китай, Боливия, Бразилия, Чили па па утăт. Кинайт вантты тăхетн вән кәщаита Павел Лунгин па Алексей Мизгирёв ияха вәснăн, мӯвтєӆ мир ёмăӊхăтӆ кәщая Эмир Кустурица тăм оӆн пирисы.

Тăм вуӆаӊ мирхотн вәсăт: округев кәща ӆăӊкăр нє Елена Шумакова, Росконгресс тăхи кәща ӆăӊкăр нє Елена Маринина, Мӯвтєӆ мирăт кинайт вєрты XXI-мит «Най Аӊки» ёмăӊхăтӆ кәща ӆăӊкăр нє Мария Зверева, ай няврємăт пăта мосты кина хурăт лэщăтты тăхи кәща нє Екатерина Бордачёва, Чили хон пєлăк эвăӆт тыв юхтум режиссёр нє Александра Фритис, Китай хон пєлăк Ван Чун па Ся Цзянькуй хәйӊăн, Индия хон пєлăк мойӊ хә Махеш Дананнаавар па Россия хон мӯв кина хурăт артаӆăты тăхи кәща хә Пётр Шепотинник.

Сырыя ияха ăктăщум хăннєхуятăт еӆпийн Югра мӯвев кәща ӆăӊкăр нє Елена Шумакова лупăс, хуты «Най Аӊки» ёмăӊхăтӆ тăм мăнум 20 оӆ мăр мєт яма па әмща йис. Тăмхăтӆ лӯв унтасăӆн иса арсыр хон пєлăк эвăӆт тыв юхтыйӆты режиссёр хәйт мӯӊ кина вєрты ёхлӯв ямсыева ар щирн вәнӆтăӆăт. Щăлта Россия мӯв ёх ищиты лывеӆ сыр-сыр ям кина вӯты вєрăта пура-пурайн вәнӆтăты вєритӆăт. «Най Аӊки» ёмăӊхăтӆ ин тăмхăтӆ, лӯв ясăӊлаӆ щирн, мăтты ки академияя ӆӯӊтăсӆ, хута округев луватн вәӆты айлат хăннєхәйт ищи кина хурăт тәса вєрты вәнӆтăӆыйт.

Е.В. Шумакова мойӊ нєӊăт кӯтн. В. Енов вєрум хур

Тăмхăтӆ мӯвтєӆ мирăт кинайт ванӆтăты ёмăӊхăтӆ нємасыя увăс ёхлӯв вәӆтыхоӆты щирăта юкантсы. Вантэ, йис пурайт вӯш эвăӆт шуши хăннєхуятăт лыв щиреӆн тăм мӯвăтн-йиӊкăтн вәлупсы щирлаӆ тәса па хурамăӊа лэщăтсăт па мир хуятăт пиӆа вещката вәсăт. Щимăщ кинайт ищиты тăм хăтӆăтн округевн ванӆтăсыйт.

Лӯв ӫпеӆн Росконгресс тăхи кәща ӆăӊкăр нє Елена Маринина лупăс, хуты тăмхăтӆ лыв йилуп щирн арсыр кина вєрты щирăт лэщăтлăт. Щи пăта кашăӊ пӯш щимăщ мӯвтєӆ мир хăннєхуятăт пиӆа ияха, и нумсăтн па и вєрăтн рәпитты мосӆ. Росконгресс, лӯв ясăӊлаӆ щирн, ямкєм арат оӆ мăр Югра мӯв округ пиӆа ияха сыр-сыр вєрăт тәса, хурасăӊа вєрӆ.

Щи вєр тумпийн тăм «Най Аӊки» ёмăӊхăтӆ мăнты пурайн «Россия мӯв сăм – щит увăс мӯв» нємуп хурăӊ ванӆтупсы мăнты питӆ. Щимăщ вән аӆисупсы нємасыя кина хурăт ванӆтăты хăннєхәйт юхи хăщум пурайн вєрсăт. Елена Маринина путăртум ясӊăт щирн, щит шєӊк әмăщ па тәс хурăӊ ванӆтупсы, мăта утн тәп кинайт вантты рăхӆ.

Щăӆта Мӯвтєӆ мир кинайт вєрты XXI-мит «Най Аӊки» ёмăӊхăтӆ кәща ӆăӊкăр нє Мария Зверева ясăӊ тәс. Лӯв лупăс, хуты тăмăщ арсыр кина хурăт ванӆтăты ёх вәйтантупсы ăнтә тәп Югра мӯв пăта вєрсы, ин тăта па ар хон пєлкăт эвăӆт вәӆты хăннєхәйт лыв кӯтэӆн вәйтантыйӆӆăт, вєрлаӆ па вәлупсы щирлаӆ оӆăӊăн айкеӆăт тәлăт, вещката вәӆӆăт па ар вєр ияха хурамăӊа па тәса лэщăтлăт. Вантэ, хәс оӆ мăр тăмăщ вән па хурамăӊ «Най Аӊки» нємуп ёмăӊхăтӆ Югра мӯвн иса вєрты пиньщăсы.

Мария Зверева ясӊăт щирн, тăта ар ям кина хурăт шиваӆăты вєритӆӯв.

Ӛхăт тăм вән ёмăӊхăтăӆн Россия мӯвев кина хурăт артаӆăты тăхи кәща хә Пётр Щепотинник путăртăс, хуты лӯв ям араткєм кина вантăс, и утлаӆ – ямăт, кимит хурлаӆ – вевтамшăкăт. Тăмхăтӆ иса увăс мирӆӯв эвăӆт тăта сыр-сыр кина хурăт ванӆтăты питӆыйт. Щитăт лӯв ямсыева уша ăн па вєрăс. Хән кинайт ар пєлăк эвăӆт артаӆăӆ, щи пурайн веӆщи лыв оӆӊеӆн мулты путăртты вєритӆ.

Мєт юхи хăщум кӯтн тăм мирхотн ай няврємăт пăта мосты кина хурăт лэщăтты тăхи кәща нє Екатерина Бордачёва айкеӆ вєрăс. Лӯв путăртăс, муй щирн лыв кина хурлаӆ айлат пухăта-эвета муй ăӊкилаӆа-ащилаӆа нётӆăт. Лӯв щирăӆн, тăм ёмăӊхăтăӆн ищиты яма вєрум кинайт вәӆӆăт.

Путăр хăншăс:
Владимир Енов

Тӑта мосванӑн ай кєр тыԓӑщ хәԓмит хӑтӑԓн етна пєлка Ёмвошн «Югра-Классик» хотн мўвтєԓ мирӑт «Най Аӈки» ёмӑӈхӑтԓ ԓэщӑтсы. Щи пӑта мўӈ увӑс мўвева Россия па сыр-сыр па хон пєлкӑт эвӑԓт иса мойӈ хӑннєхуятӑт ияха ӑктӑщийԓсӑт. Ԓыв кўтэԓн кинайт хуща юнтты, режиссёра рәпитты па кина вєрӑт тўӈщирӑӈа ԓэщӑтты хуятӑт вәсӑт.

Ёмвошн кинайӈ ёмӑӈхӑтԓ ԓэщӑтсы

Щимӑщ вєр пӑта мойӈ хәйт па нєӈӑт етна пєлка Вўрты нәйн ԓаӈкум ә̆ш хўват нємасыя шәшсӑт. Щит Павел Лунгин, Сергей Гармаш, Юлия Пересильд, Анна Михалкова, Алексей Мизгирев, Лянка Грыу, Елена Панова, Елена Николаева па Россия па арсыр хон пєлкӑт эвӑԓт йиԓуп кина хурӑт ванԓтӑтыя юхтум хәйт па нєӈӑт.

«Най Аӈки» ёмӑӈхӑтԓа ӑктӑщум хӑннєхәйт еԓпийн Югра мўвев кәща нє Наталья Комарова лупӑс:

»» *Ешӑк хӑннєхуятӑт, тӑм няԓ хӑтԓ мӑр нын арсыр йиԓуп кина хурӑт ванԓтӑты питԓӑты. Мўӈ ёмӑӈхӑтԓэв арсыр па хон пєлкӑт кўтн яма вәйтԓы, щиты хәс оԓ мӑр ԓўв вәԓ, рәпитԓ. Шєӈк ԓӑӈхаԓум, ԓәԓн тӑм пўш йиԓпа вєрум кина хурԓан нух ат питсӑт, оԓӑӈ тӑхета ат юхӑтсӑт.*

Округ кәща нєӈев ясӈӑт юпийн Россия мўвев театр па кина хур хуща юнтты хуятӈӑн Богдан Кияшко па Юлия Пересильд китумтак айкеԓӑт вєрсӑӈӑн. Ԓын лупсӑӈӑн, муйсӑр хӑннєхәйт Россия хон пєлкев эвӑԓт тӑмхӑтԓ ёмӑӈхӑтԓэва юхӑтсӑт. Щӑԓта па путӑртсӑӈӑн, муйсӑр па хон пєлкӑт эвӑԓт тӑм пўш йиԓуп кина хурӑт ԓэщӑтум ёх ӑктӑщсӑт. Россия хон пєлӑк эвӑԓт щимӑщ йиԓуп кина хурӑт тәсыйт, щи кўтн М. Мусаева «Клетка ищет птицу», А. Ермолин «Ниша», М. Кулунаков «Тропа», М. Лойтер «Как звёзды», И. Фёдоров «Выбор» па Никита Добрынин «Мытарства». Мўвтєԓ мирӑт па йиԓуп кина хур тәсӑт: «Клементина» К. Фельдманӑн вєрсы (Аргентина), «Нездешние глаза» Ван Чун (Китай), «Как актриса» С. Байи (Франция), «По обе стороны пруда» П. Саурабха (Индия), «Параллакс» Ш. Саурабха (Иран), «Торао» К. Мураямо (Япония) па «Узлы» О. Хамоков (Россия).

Мўвтєԓ мирӑт «Най Аӈки» ёмӑӈхӑтԓ мӑнум пурайн па хон пєлӑк ёх айԓат пухӑт па эвет пӑта йиԓуп «Твоё кино» нємуп хурӑт ванԓтӑсӑт. Тӑм пўш хәт щимӑщ кина хур Китай, Иран, Индия, Боливия, Чили па Бразилия эвӑԓт тыв тәсы.

Чили хон пєлӑк эвӑԓт юхтум режиссёр, продюсер па медиапедагог нє Александра Фритис округев айкеԓӑт ӑкӑтты ёхԓўва путӑртӑс:

»» *Мўӈ мўвевн, вантэ, шєӈк шимԓ кина хур айԓат хӑннєхәйт пӑта ин вєрԓы. Мўвтєԓ мирӑт кинофестиваль щикўш тӑйԓўв. Тәп щитэв унтасн арсыр хон пєлкӑт режиссёрӑт пиԓа ияха вәйтантыйԓԓўв, ямсыева няврємӑт пӑта кина хурӑт ԓэщӑтԓўв. Тӑм «Най Аӈки» ёмӑӈхӑтԓа ищиты айԓат ёх оԓӑӈӑн вєрум хурамӑӈ кина хур тәсўв.*

Китай хон пєлӑк режиссёр хә Ван Чун щиты мўӈева путӑртӑс, хуты Ёмвошн тӑм кўтн шєӈк ар ԓоньщ питмаԓ па ям арат ай няврєм вантмаԓ. Ԓўв ԓӑӈхӑԓ, ԓәԓн йиԓуп кина хурӑԓ ай пухӑт па эветн сӑмӑӈа ат вантсы па ушӑӈасащӑӈа ат вєрсы. Щи хәев «Мороженое со вкусом сладкого картофеля» нємуп йиԓуп кина хур тәс. Индия мўв эвӑԓт юхтум мойӈ хә Махеш Даннаавар нёхмӑс, хуты ԓыв хон пєлкеԓ па Россия мўвев кўтн ар оԓӑт мӑр хӑннєхуятӑт ямсыева па иса вещката вәԓԓӑт па сыр-сыр вєрӑт ияха тәса ԓэщӑтԓӑт. Ԓўв ԓӑӈхӑԓ, ԓәԓн «Ганди и компания» кина хурӑԓ Югра мўвн вәԓты хуятӑтн ямсыева ат вантсы. Тӑм хәя әмӑщ ёмӑӈхӑтӑԓн вәԓты па арсыр хон пєлӑк хӑннєхәйт пиԓа вәйтантыйԓты.

Щиты ай кєр тыԓӑщ хәԓмит хӑтԓ вўш эвӑԓт па хәтмит хӑтԓ вәнты сыр-сыр тӑхет эвӑԓт тўвум йиԓуп кина хурӑт мўвтєԓ мир ёхԓўвн ванԓтӑсыйт.

Россия мўв кина хуща юнтты нє Лянка Грыу Вўрты ә̆ш хўват мӑнԓ

Индия хон пєлӑк мойӈ ёх. В. Енов вєрум хурӈӑн

Путӑр хӑншӑс:
Владимир Носкин

Сәрханл̦ районăн вŭл̦єң ёха

Нух питум хә Д.Б. Комтин

Вŭл̦ы әхăл̦ сора хәхăл̦

Ай кєр тыл̦ăщ 18-мит хăтл̦ăн Сәрханл̦ район Русскинская кәртăн вŭл̦ы л̦авăл̦ты, вой па хŭл̦ вел̦пăсл̦ăты ёх ăктăщийл̦сăт. Л̦ыв пăтэл̦а вән ёмăңхăтл̦ л̦эщăтсы. Л̦ыв вән хоттєл̦ ёх иты кŭтэл̦н л̦әхсăңа, ăма вәл̦л̦ăт. Исăт хурамăң хăнты л̦әмăтсухн юхăтсăт. Няврємăт па айл̦ат хуятăт пирăщ имет па икет эвăл̦т йис вєрăт ол̦ăңăн уша павăтл̦ăт. Кашăң ол̦ товийн л̦ыв щиты вәйтантыйл̦л̦ăт, ёмăңхăтл̦ л̦ывел̦а амăт па уй тәл̦.

Тăм пŭш ёмăңхăтл̦а вет щурăскєм мойң хуят юхтăс, щит ванăн вәл̦ты вәнт шушет, кәртăт па вошăт эвăл̦т юхтум хуятăт. Рŭщ ёх щăта хăнты мир вәл̦упсы, йис вєрл̦ал̦ ол̦ăңăн уша павăтты щир тăйсăт. Сәрханл̦ район кәща хә Андрей Трубецкой юхтум ёха ăм вŭща ясăң лупăс:

» Тăм ёмăңхăтл̦ округевн вул̦аңа тăйл̦ы, ар тăхетн вәл̦ты ёх щи ол̦ăңăн ищи вәйтл̦ăт. Мєт әмăщ вантты, хән хăнты ёх вŭл̦єң әхл̦ăтн кŭтэл̦н кăсл̦ăт. Щи кăсупсыя л̦ыв ол̦ мăр л̦эщăтыйл̦л̦ăт. «Сургутнефтегаз», «Лукойл-Западная Сибирь» па па мŭв ил̦пи тащ вŭты тăхет кәщаята вән пәмащипа ясăң луплум, л̦ыв мŭң ай кәртл̦ŭв хурамăңа вєрты, щимăщ ёмăңхăтл̦ăт вєрты нётл̦ăт. Кăсты ёха луплум, ăма, әрăңа, каркама ат кăсл̦ăт, мєт әрăң хуятăт нух ат питл̦ăт!

Мойң ёха Сәрханл̦ район дума кәща хә Валентин Полторацкий, внутренней политика департамент кәща Александр Скурихин, «Лукойл-Западная Сибирь» тăхийн рәпитты хә Константин Беляев вŭща ясңăт лупсăт. Щи тумпи Русскинская кәрт кәща хә Андрей Соболев путăртăс:

» Әмăщ, хуты мŭң кәртэва щи арат хуят юхтыйл̦, л̦ыв тăта вәл̦ты хăнты мир йис вәл̦упсы ол̦ăңăн уша павăтты л̦ăңхал̦ăт. Тăм мŭвн ветъяң ол̦ мăр щимăщ ёмăңхăтл̦ вєрăнтл̦ы, кашăң ол̦ щит ăмашăка па хурамăңа йил̦. Тăм ол̦н мŭң ёмăңхăтл̦ вєрты щира хурамăң рŭтьщăты хăр омăссŭв, щит мŭв ил̦пи тащ вŭты ёх па кәща ёхл̦ŭв унтасн тывăс. Ел̦л̦ы ол̦ăтн па щи тыв юхтаты!

Хăнты хә хуятăт

Щи хăтл̦ăн нивл̦ щосн вŭл̦єң ёх л̦орн ăктăщсăт. Иăха ки л̦ŭңăтты, кăсупсыйн 50 хуят кăсăс, щит 35 хә хуят па 15 нє.

Мєт ол̦ăңăн хәйт вŭл̦ы юпийн нымăл̦н хәхăл̦ман кăссăт. Артал̦ăты ёх кәща Зинур Айнуллин лупăс:

» Тăмхăтл̦ нивл̦ щос вŭш эвăл̦т вŭл̦єң хәйт нымăл̦н л̦ол̦ьман вŭл̦эт юпийн хәхăл̦сăт. Щи юпийн мŭңева финал вєрты мосăс. Тәп мŭң уша павăтсŭв, л̦орн йиңк нух питты ол̦ңитăс, щирн мŭң ал̦ăңăн кăсты вєр хŭват нух питум хәйт пирисŭв. Мосл̦ лупты, ма ол̦ăң пŭш шивал̦ăсум, хутыса ăма па тәса вŭл̦эт кăсупсыя л̦эщăтсыйт. Тәп кăт пŭш вŭл̦ы әхăл̦ старт эвăл̦т йира мăнăс. Вантэ, вŭл̦эт ол̦ мăр вәнтăн вәл̦л̦ăт, ин щи арат хăннєхә шивал̦ăсăт па пакăнтсăт. Хăннєхәйт хоккей юнтăн иты шєңк сыяңа ŭвл̦ăт, тăта щиты ŭвты ăн рăхл̦.

кăт «Буран» мойлдăсы

Щи кăсупсыйн олдаң тăхия Виталий Леонидович Вылла йис, кимит – Леонид Борисович Комтин, хәлдмит – Алексей Анатольевич Русскин.

Щи юпийн ханты ёх вўлдеҥ әхлдăтн сора хәхăлдман кăссăт, мет олдаңăн – хәйт, щи юпийн – неңăт. Щăлдта арталдăты ёх лыв кўтэлдн вет вўлды әхăлд пирисăт. Щи ёх ешавәс «Массовый старт» щирн ийха кăссăт. Имет кўтн мет вулдаң мойлдупсы – щит «Буран» тўтăң әхăлд – Зоя Павловна Русскина холдумтăс, лўв олдаң тăхия йис. Кимит тăхия Лидия Алексеевна Покачева йис, лўв хопăң моторн мойлдăсы. Нина Еремеевна Тэвлина хәлдмит тăхи пăта ёнтăсты щўңкăн мойлдăсы.

Хәйт кўтн Денис Борисович Комтин вўлды әхăлд мет олдаңмит финиша юхтăс, лўв ищи «Буран» әхăлдн мойлдăсы. Кимит тăхи Леонид Борисович Комтин холумтăс, хопăң моторн мойлдăсы. Хәлдмит тăхия Иван Борисович Покачев йис, тўт юх эвăтты щўңкăн мăсы.

Щи юпийн имет па хәйт ханты лдәмăтсухн сора кўрн хәхăлдман кăссăт. Имет кўтн Наталья Борисовна Сопочина нух питăс, кимит тăхия Лидия Покачева йис, хәлдмит – Екатерина Вылла. Хә ёх кўтн олдаңмит финиша Святослав Эдуардович Анагуричи юхтăс, кимит – Леонид Яковлевич Тэвлин, хәлдмит – Алексей Покачев.

Щи тумпи хәйт тынщаң вала тăхман, әхăлд шәпи навăрман кăссăт. Тынщаң тăхты верн Валериан Леонидович Покачев нух питăс, кимит тăхия Николай Львович Айваседа йис, хәлдмит – Сергей Викторович Мултанов. Әхăлд шәпи мет каркама наврăс Святослав Эдуардович Анагуричи, кимит тăхи Виталий Степанович Мултанов вўс, хәлдмит – Леонид Борисович Комтин.

Мет хўв мăр хәйт ăращты верн кăссăт. Щăта 67 хуят ăр вантлдтăсăт. Етн пелка тәп хурамăң ханты лдәмăтсухн неңăт, хәйт, нявремăт ёмăңхăтлд хәрн хăщсăт.

Мойң ёх ищкийн потсыйт, иса юхи мăнсăт. Камн ищкия йис, вот шеңк пулăс, тәп хошум ханты сăхăтн хăннехуятăт кăсты вер елдлды вантсăт.

Ăращты верн арсыр вес тăйты хәйт кўтн Константин Мултанов, Виталий Мултанов па Кирилл Лозямов нух питсăт.

Вўлды лавăлдты ёх тăхи кәща хә Степан Кечимов ёмăңхăтлд пурайн кăсупсыйн кăсты мет айлдат па мет пирăщ хуятăта ишăк непекăт па мойлдупсэт катлдуптăс. Лўв щи хăтлдăн нух питум хуятăта ям па хошум ясңăт лупăс:

>> *Тăмхăтлд кăсты вер ям мăнăс. Сыры мўң тăта кашăң олд кăсупсы верăнтсўв. Әхăт олдăтн пандемия пăта щимăщ кăсупсы ăн версўв. Тăм олдн иса кăсупсэт вәсăт, щит ям. Сәрханлд районăн мўв илпи тащ холдумты мет ар тăхи рәпитлд. Лыв вәнт шушетн ищи нефть нух вўлдăт. Вўлдеҥ ёх лдыв пилдәлда ям вәлдлдăт, кўтэлдн кащащты непекăт хăншийлдлдăт. Щирн нефть вўты ёх хăнтэта мосты верăтн нетлдăт, щи тумпи тăмăщ хурамăң ёмăңхăтлдăт лдэщăтты па нух питум хуятăта тынăң мойлдупсэт лдăтты нетлдăт. Вән пәмащипа лдывелда.*

Икет кўрн хәхăлдман кўтэлдн кăссăт

Ханты неңăт кăсупсы вантлдăт. Н. Рагимова верум хурăт

Мослд лупты, ёмăңхăтлд пурайн хăтлд мăр ханты па вухаль эвет яксăт па арисăт. Тыв Ёмвош эвăлдт ханты арăт ариты не Вера Кондратьева па «Хăтлд» Ас-угорской театр ёх юхтыйлдсăт па ищи арисăт па яксăт. Вән тыныты хăр рәпитăс, мойң ёх щăта вўлды нюхи, хўлд, воньщумут, ханты лдәмăтсух, ай хурамăң пурмăсăт, нәй па сух лдăтты щир тăйсăт.

Щи тумпи ар хуят «Музей природы и человека им. А.П. Ядрошникова» тăхия лдуңтыйлдсăт па ханты мир йис вәлдупсы олдаңăн уша павăтсăт, щив лдуңты щира камн ар хуят очередян лдольман вәс. Щи тăхи ăнтә тәп Югра мўвевн, па мўвăтн вәлдты ёх ищи вәлдăт.

Щиты яма па әмща вўлдеҥ ёх, вой па хўлд велдпăслдăты хуятăт ёмăңхăтлд Сәрханлд мўвн мăнăс.

Путăр хăншăс:
Надежда Рагимова

Ай тохтур нє Корлики кәрт эвăԓт

Тăм ванăн мŭӈ редакцияева Корлики кәртăӈ нє Оксана Гавриловна Кунина Арина эвиеԓ па Василиса хиԓнєӈиеԓ пиԓа мойӈа юхтыԓăс. Мойӈ нє эвăԓт вәԓупсэԓ, рәпатайԓ па арсыр вєрăт оԓăӈăн иньщăссум.

Мєт сыры ԓŭв ай пурайԓ оԓăӈăн путăртăс:

» Ма ай кєр тыԓăщ 1972-мит оԓн сєма питсум. Мŭӈ семьяевн вет нЯврєм вăс: кăт эви па хәԓум пух. Мŭӈ Гаврил Иванович Кунин ащев па Мария Кирилловна (эви опращнємԓ Прасина вăс) ăӈкев пиԓа Полька похԓ (Полька юхан хонăӈăн омăсты кәрт) вŭт кәртăн вăсŭв. Щăта вŭԓы тăйсŭв. Юԓн тәп хăнты щирн путăртсŭв.

Нивԓ оԓа ювмємн Любовь Егоровна Тарлина (Кунина) упємн ăшколая тăсыюм, оԓ мăр нулевой классăн рŭщ ясăӈ вәнԓтăсум. Щи пурайн интернатн сот муԓтас нЯврєм вăс. Ăшколая тăтьԓяты щира тухԓăӈ хоп ар пŭш вŭт кәртăта ăӈхиԓăс, тәп мŭӈ кәртэвн 12 нЯврєм вăс.

Еԓды Оксана Гавриловна лупăс, муй щирн ай тохтура йис. Хән ԓŭв тәп нивԓ класс етшуптăс, щи ԓŭӈăн Ёмвош медучилищайн вәнԓтыԓум эви Анисья Прохоровна Каткалева рŭтьщăты юхтăс. ԓŭв щи вәнԓтăты тăхи оԓăӈăн нєпекăт тăс па вән эвета мăс, Оксана ищи щи нєпек вŭс.

1988-мит оԓн Оксана 8 класс яма етшуптумаԓ юпийн Люда Прасина па Света Андреева кăт пиԓ-ӈєӈиеӈăԓ пиԓа тŭтăӈ хопн Нижневартовска, щăԓта Ёмвоша мăнсăт. Щиты нәмăԓмăсԓэ:

» Тыв етн юхăтсŭв, медучилища вәԓты-хоԓты хот вәйтсŭв, щăта хот йитăт ԓэщăтсыйт, тәп комендант нє Зоя Антоновна Турулайнен мŭӈ пăтэва атэԓт хот йит вәйтăс. Щăта мŭӈ ԓапăт хăтԓ вăсŭв па экзаменăт мăсŭв, щăԓта сŭс вәнты юхи мăнсŭв.

Ай тохтура вәнԓтыйԓты пурайн мєт пăԓтап – щит морг хуща ăӈхты. О.Г. Кунина лупăс, хуты ԓыв хущеԓа 48 хуят вәнԓтыԓăс. Оԓăӈмит пŭш щив ăӈхман 10 процент арат хуят йира мăнсăт, ăхăт тәп 28 хуят нєпекăӈа йисăт.

Вәнԓтыԓум пурайн ԓŭв икеԓ пиԓа вәйтантыԓăс, щиты путăртăс:

» Ма пиԓєма Угут кәрт эвăԓт эвет вәнԓтыйԓсăт, ԓыв лупсăт, хуты щăта Вячеслав Каюков айԓат хә вәԓ, адресԓ мăсэԓ. Ма ԓŭвеԓа пищма хăншсум, ԓŭв юхԓы нєпек китăс. Щăԓта Ёмвоша юхтăс, и нумса юхăтсумн – нєпекăӈа йиԓум – Угут кәрта рәпитты мăнԓум. Щиты щи тывăс. Щăта мой вєрсумн, 1991-мит оԓн Александр пухєм сєма питăс.

Угут кәртăн айԓат ай тохтур нє веткєм оԓ рәпитăс. Щăԓта Корлики рәт кәртăԓа кєрԓăс, вантэ, щăта пирăщ мәшăӈ ăӈкеԓ вăс. Ăхăт икеԓ ищи щив юхтăс. Тăта ԓŭв хот омсăс.

Рәт кәртэԓн Оксана Гавриловна мєт сыры хăтԓ мăр ай нЯврємăт тăйты хотн ай тохтура рәпитăс. Ин 20 оԓ пăԓьницайн кәртăӈ ёх лекщитԓ. Щăта фельдшер хә Иван Степанович Каткалев па нЯԓ ай тохтур рәпитԓăт, щи кŭтн Анисья Прохоровна Истомина (Каткалева). Стационар хуща вет нуры вәԓ. Рәпатаеԓ оԓăӈăн щиты путăртăԓ:

» Мŭӈ кәртэвн, вантэ, хŭԓ па вой веԓпăсԓăты ёх, вŭԓєӈ ёх вәԓԓăт, щирн арсыр вєрăт вәԓԓяԓăт, мŭӈ муй иса вєрты хошԓŭв. Ԓавăрт мәш ки, Нижневартовск вош эвăԓт тухԓăӈ хоп вохԓŭв. Ас хăԓты па вотас тыԓăщӈăн 2021-мит оԓ – мєт ԓавăрт пура вăс – кәртăӈ мир йиԓуп коронавирус мәшн мәшитты питсăт. Щи пурайн хăтԓ мăр кăт пŭш тухԓăӈ хоп вохăнтсŭв. Тәнял кăт кислородной концентратор щŭӈкӈăнăн тәсыюв. И хуят коронавирус мәш эвăԓт фиброз турăх мәш тăйты питăс, щирн иса пурайн кислородн ԓаԓты мосԓ.

Оксана Гавриловна икеԓ пиԓа хәԓум нЯврєм тăйԓ: вән Александр пухԓ Излучинск вошн вәԓ па ăӈкеԓ иты тохтура рәпитԓ, кăт нЯврєм тăйԓ. Кимит Иван пухԓ Сәрханԓ университет етшуптумаԓн инженера-эколога йис, ин Ярославль вош пŭӈăԓн армияйн служитԓ. Хәԓмит Арина эвиеԓ кимит классăн вәнԓтыйԓ. Айтєԓн юԓн нЯврємăт хăнты ясăӈ хәԓăнтсăт, щирн шайкєм ясăӈ тăйԓăт. Рŭтьщăты пурайн вŭт кәртэԓа ăӈхԓăт, ин щăта Василий яеԓ вŭԓэт тăйԓ.

» Тәнял ԓŭӈăн Красноярской мŭв хуща вәнт тŭтн ёссы, щирн вәнт вŭԓэт мŭӈ хущева юхăтсăт па мŭӈ вŭԓыԓŭв вохантты питсăт. Яём тащ эвăԓт ищи ар вŭԓы вәнта мăнсăт па юхԓы ăн кєрԓăсăт. Щи тумпи юхи хăщум оԓăтн пурвой ара йис, щит ищи вŭԓєӈ ёх пăта вән нŭша.

Корлики кәрт вәԓупсы оԓăӈăн путăртты ки, хуԓна сотовой связь па Интернет веватмӈăн. Тәх щосн онлайн щирн кăщайт эвăԓт нŭшайт оԓăӈăн иньщăсты ăн вєритԓŭв, – юхи хăщум артăн Оксана Гавриловна Кунина лупăс.

Путăр хăншăс:
Людмила Гурьева

О.Г. Кунина Арина эвиеԓ па Василиса хиԓнєӈиеԓ пиԓа

Касум вош пəдьницайн ай тохтур имия Надежда Алексеевна Негодяева (Каксина) рəпитл̦. Лŭв тăм вошн сєма питăс, ащел̦ шəңăт Алексей Ильич Каксин, Касум вош хə, ăңкел̦ Нина Петровна айтєл̦н шəкащты няврєма хăщăс па вəнт кəртăн Алексей Михайлович Молданов акел̦ хуща єнмăс, вəнлтыйл̦мал̦ мăрн интернатн вəс. Тăм Касум вошн икел̦ пил̦а вəйтантсăңăн па яха мăнсăңăн, хəл̦ум няврєм єнмăл̦сăңăн.

И пăнт хŭват шəшл̦ăт

Надежда Алексеевна пил̦ăң няврєм вəс, Люба упел̦ пил̦а и хăтл̦ăн сєма питсăңăн, дын нёмăсңăн.

Ăңкел̦ Нина Петровна вəл̦тал̦ нəпăт Касум пəдьницайн ай тохтур имия рəпитăс. Щи пăта Надежда Негодяева ăңкел̦ шəшум пăнт ел̦ды тəты нумăс вєрăс па 2001-мит ол̦н Ёмвошн ай тохтурăта вəнл̦тыйл̦ты мăнăс, ин щи тăхен нємл̦ Ёмвошăң государственной медицинской академия.

Щăта лŭв вəнл̦тыл̦ăс ай няврємăт сєма питты тăхийн нётты щира, рŭщ щирн акушеркая. Вəнл̦тыйл̦мал̦ мăрăл̦н икия мăнăс, няврєм вəйтăс па əхăтшăк ел̦ды вəнл̦тыл̦ăс. 2008-мит ол̦н вəнл̦тыйл̦ты тăхел̦ етшуптăсл̦ə. Мєт ол̦ăңăн Нуви сăңхум вошн рəпитты питăс, щит Белоярской районной пəдьница хуща. Щăта ол̦ мултас лŭв пєңкăт ямăл̦тăты тăхийн ай тохтура рəпитăс. Щăл̦та па Касум воша рəпитты вохса, щив щи рəт вошăл̦а мăнăс. Щăта рəпитăс ай апайт сєма питты ай тохтура па регистратура хуща, щи юпийн па ёх ямăл̦тăты ай тохтур рəпатая питăс. Тăм вəнта щăта щи рəпитл̦.

Ма иньщăссєм, муй пăта лŭв ăңкел̦ шəшум пăнт хŭват мăнăс. Надежда Алексеевна путăртăс:

» Ăңкєм иса пŭш ясăң тăйс, мăтты лŭв айтєл̦н ай тохтур имия рəпитты лăңхас па щи тăхия вəнл̦тыйл̦ты мăнăс. Щи юпийн па иса пŭш Касум пəдьницайн рəпитăс. Лŭв щи мăнєма ясăң лупăс: «Надя, нăң хŭты ищи ай тохтурăт вəнл̦тыйл̦ты тăхия мăна».

Па щи, ма щив щи мăнсум. Хəн ма хул̦на садика яңхсум, мŭң партсаюв хур хăншты, муй тăхийн мŭң рəпитты каш тăйл̦ŭв. Мул̦ты вŭр щирн ма ай тохтур ими хура хăншсум, щи ими пуртəн пəхлупсы вєрты шприц ёшн катăл̦. Ал̦па, щит ăңкєм рəпата вантыйл̦сум. Па щи, хăншум вєрєм ин щи йинмăс. Любаев па няврємăт вəнл̦тăты тăхия вəнл̦тыйл̦ты мăнăс.

Щиты щи Надежда Алексеевна ăңкел̦ шəшум пăнта питăс па ай тохтура йис.

» Рəпитты питмєм юпийн, – ел̦ды путăр тəл̦ ай тохтур имиев, – *эвиём єнмăс, ăшкола етшуптăс, ма лŭвел̦а ăңкєм лупум ясăң ел̦ды павăтсєм. Щи лупсум: «Ай тохтур имия вəнл̦тыйл̦ты мăна. Щит хŭты нăң няниен питл̦, хăннєхăйт иса пŭш мəшитл̦ăт, ямăл̦тăты ай тохтурăт вєра мослăт, пуртəн пəхлупсэт вəна ювум ёха иса пŭш вєрты мосл̦». Тəх щос пəхлупсы вєрты хота вохлаюм, вəна ювум ёха иса пŭш пəдьницая яңхты лавăрт. Ма щи ёх эвăл̦т щи кŭш вух ăн вŭл̦ум, ищимурт лыв мăнты мавăң па мул̦ты єпл̦ăң утн лапăтлаюм, мăл̦ыюм. Эвєм, мосăң, па нумăс тăйс, тəп ин Кристинаём ма вəнл̦тыйл̦тум пăнтєма л̦ол̦яс, ин лŭв Сəрханд вошн медицинской колледж хуща кимăт ол̦ вəнл̦тыйл̦. Эвєм ай тохтура вəнл̦тыйл̦, щи кŭтн па косметолога йиты тăхия па яңхăл̦, лŭв мир хурамл̦тăты нумăс тăйл̦.*

Савелий ай пухєм па хул̦на ăшкола няврєм, вєтмит классăн вəнл̦тыйл̦.

Н.А. Негодяева пухăл̦ пил̦а

Лŭв путăртăс, муйсăр нумсăт па тăйл̦, муйсăр вєрăт лŭвел̦а əмщăт. Маша ăн йиты пăта лŭв кашăң ал̦ăң вош хŭват хəхăтьл̦ял̦, кăсты тăхет ки вошн вєрăнтлайт, иса пŭш ёх пил̦а кăсл̦, ГТО вєрăт ищи яма вєрл̦ăл̦ə. Па якты-ариты тăхета яңхты лŭвел̦а əмăщ, иса пŭш концертăн якăл̦-арийл̦. Лŭв вєра каркам ими, ям нумăсн, ям сăмн вəл̦. И вєр тəп шəк, ăңкел̦-ащел̦ тăюм хăнты ясăң ăн тăйл̦.

Вəнашăк ювмал̦ юпийн иса пŭш щи ол̦ăңăн нəмасл̦, айтєл̦н хŭты ăн путăртăс, садикăт хуща иса пŭш рŭщ ясăң. Ин ăңкел̦ тəх щос щи кŭш мул̦ты хăнты ясăң лупăл̦, пăл̦ңăл̦а па ăн сащл̦, щи пăта ăңкел̦ рŭщ ясăңа павтăсмал̦.

» Ма ясăң ăн тăйл̦ум, няврємл̦ам, хил̦ыл̦ам ясăңа хəн питл̦ăт, щит вєра атум, щит вєра шəк, – путăртăл̦ Надежда Алексеевна.

Щи пăта лŭв вєра лăңхăл̦, хăнты ясăң тăйты ăңкет-ащет няврємл̦ал̦ пил̦а юл̦н хăнты ясăңăн ат путăртл̦ăт. Щирн тəп хăнты ясăң ŭңăл̦ пŭншум ясăңа йил̦.

Путăр хăншăс:
Пётр Молданов

Ай кєр тыӆӑщ 13-мит хӑтӆӑн Ёмвошн «Торум Маа» хотн вәйтантупсы мӑнӑс. Щӑта Юрий Кылевич (Вэлла) Айваседа оӆӑӈӑн нәмӑӆмийӆса, ӆўвеӆа ӆәӆн 75 оӆа йис там оӆ, ищиты па ӆўв хӑншум нєпек стихӆаӆ, путӑрӆаӆ оӆӑӈӑн путӑртсӑт. Щив ӆәхӑсӆаӆ юхӑтсӑт, щи тумпи видео хўват Варьёган вош эвӑӆт Ю. Вэлла рәт ёхӆаӆ пиӆа путӑртты пищеӆ вәс.

Ю. Вэлла хотӑӈ ёхӆаӆ пиӆа

Ю. Вэлла оӆӑӈӑн путӑр хәӆӑнтӆӑт. Ф. Молданов вєрум хур

Сӑм ӆыпийн ар

Эвеӆ ащеӆ оӆӑӈӑн путӑртӑс, муй вўрн ӆын ӑӈкеӆ пиӆа вәтща вәйтантсӑӈӑн. Ӆўв няврємӆаӆа па хиӆыӆаӆа юрн па рўщ нємӑт миййӆяс. Вән эвеӆ Тайна юрн нєм тӑйӆ, мўӈ хӑнты ясӈевн питӆ «Хӑния». Щимӑщ ӆўв вәс, щиты ӆўвты нәмӆа няврємӆаӆн. Ӆўв ар нєпекӑт хӑншиӆӑс. Варьёган вошн кӑт ванӆтупсы хот вәӆ, и хот эвеӆ вєрӑс, кимӑт – этнографической парк-музей хот – ӆўв ӆэщӑтӑс.

Юрий Вэлла иса мир пиӆа ӑма вәс. Хән сєма питӑс, ищи ӆўвты кӑт йис опращ нємн пуныйӆса, щит Вэлла па Айваседа. Йис Вэлла опращ нємӆ нєпекӆаӆн, кинишкайӆаӆн хӑнши-ӆӑс. Ӆавӑрт вәӆупсэӆ, ӑӆ нәмӆа, еӆӆы вәӆты щира партыйӆса.

Николай Заболоцкий, рўщ ясӑӈӑн хӑншты стихӑт ики, щимӑщ ясӈӑт тӑйӆ:

Ӆўв ӑм вєрӑт вєрӑс, тәп атэӆт щи пӑта ӑма па тәса ӆўв оӆӈӑӆн лупса. Увӑс юрнӑт апрӑӈӑт па тәс щира вәӆты хошӆӑт, ӆўв йис вәӆупсы тўвман шуши ёх щирн вєрӑт ӆэщӑтӑс. Щи пӑта ӆўв оӆӈӑӆн лупийӆса и хә хӑннєхәйт кўтн.

«Торум Маа» хотн рә-питты нє Майя Макарова лупӑс:

Тӑм вәйтантупсыйн Юрий Вэлла сєма питум хӑтӆӑӆ вәс. Ӆўв стихӆ хущи тӑмӑщ ясӈӑт вәсӑт «Сӑм ӆыпийн ар». Вәӆмаӆ нәпӑт нєпекӑт хӑншӑс па мира нётӑсман вәс.

Ӆўв кинишкайӆаӆ ӆў-ӈӑтты йина ӆавӑрт, ар пўш мосӆ ӆўӈӑтты, щи юпийн веӆщи тўӈматты пищ вәӆ. Мӑнєма «Аган» нємуп киника шєӈк сӑма хойс. Щӑта ӆўв лупиӆӑс, муй вўрн Аган юхан нух ӆыӆӑӈӆӑӆ, ищиты пам-тыӆӑс, щи юхан пўӈӑӆн ар ай юханӑт, вәрет увӆӑт, щӑта рәт мир вәсӑт, ищиты тӑм хӑтӆ вәнта ёх вәӆӆӑт. Лупиӆӑс, муйсӑр мўвӑтн рӑхӆ муй па ӑн рӑхӆ рўщ ёха мўв иӆпи тащ кӑншты. Тӑм кинишкайӆ щи оӆӑӈӑн щи хӑншман, хутыса мосӆ ӑма, тәса рўщӑт пиӆа вәӆты.

Ищиты педагогической наукайт кандидат Е.А. Нёмысова щӑта вәс па ясӑӈ тәс:

Юрий Вэлла пиӆа ма 1990-мит оӆӑтн вәй-тантыйӆсум. Ёх лупийӆсӑт, ӆўв ар вух па вән тащ мӑтты тӑйс, ӆўв нємӑӆт ӑн тӑйс. Шимӆ вўӆэт эвӑӆт мосӆ ар вўӆы єнмӑӆты, щирн тащӑӈа пищ вәӆ.

Ӆўв шуши мўв па вўӆы щӑхрӑт пӑта нётӑс, рўщӑт ӆәӆн щи мўвӑтн аӆ рәпитсӑт. Ӆўв вєра ӆӑӈхас, юрн ёх ӆыв ясӈеӆ аӆ юрємӑсэӆ, щи пӑта хӑншӑс арсыр путрӑт, муй вўрн юрн хӑн-нєхә путӑртӑӆ па вєрӑт вєрӆ. 1980-мит оӆӑтн ӆўв стихӆаӆ мирн шиваӆӑсыйт, щирн ма «Нуви ӆоньщ» нємут стихӑӆ уша вєрсєм. Щи ясӑӈӆаӆ хӑнты щира вєрсайт, мӑнєма әмӑщ вәс ӆўӈӑтты. Ма ар пўш ӑӈх-сум ӆўв вәнт кәртӑӆа, ӆўв хиӆыӆаӆ хуӆыева вәӆӆам. Щӑӆта ар хурӑт тәтьӆясум, тӑта вәнӆтыйӆты тӑхийн ванӆтӑсӆам айӆат ёха па лупсум ӆывеӆа: вантаты, муй вўрн юрнӑт вәӆӆӑт. Хән вәсум ӆўв рәт мўвӑӆн, щирн тєӆн ӆўв вәнтӑн вәнӆтыйӆты хот оӆӑӈӑн лупиӆӑс.

Щи вәйтантупсыя Ас-угорской институтн рәпит-ты хә Александр Семёнов мойӈа вохса па Ю. Вэлла оӆӑӈӑн иньщӑссєм:

Ӆўв ущхўӆь ики вәс, ӆўв щирӑӆн тәрум пєӆа вантӑс, юкан щирӑӆн вәс. Мӑнєма ӆўв пиӆӑӆа ӆавӑрт вәс путӑртты, ищипа вєра ар нумӑс тӑйс, вәсӆэ, муй вўрн ӆавӑрт мира вәӆты, ясӈеӆ ӆәӆн аӆ вәшӑс, ёх йис вєрӆаӆ ӆәӆн ӑн тӑ-руптӑсӆаӆ.

Юрий Вэлла 2013-мит оӆн лыпӑт хойты тыӆӑщ 12-мит хӑтӆӑн ӑнтәма йис. Ӆўв сыры Ёмвош мўвн юкан вўӆы тащ митра ӆэщ-тӑс, сырыя вәнт кәртӑн вәнӆтыйӆты хот пўншӑс. Шуши мир ёха арсыр вєрӑтн нётӑсты питӑс. Ар хӑншум нєпек мўӈева хӑйс, щитӑт мосты щирн па ӑма ӆєрамтты мосӆ. Муй пӑта тӑм мўвн мўӈ вәӆӆўв па муев мўӈ юпевн хӑйӆўв!

Путӑр хӑншӑс:
Фёдор Молданов

Геннадий Райшев оԓӑң хурӑт

Вошӑң мир ванԓтупсыя юхӑтсӑт

Е.А. Нёмысова Г.С. Райшев оԓӑңӑн путӑртӑԓ

Ёмвошн ай кєр тыԓӑщн 2-мит хӑтԓӑн Г.С. Райшев хур хӑншты хотн вәйтантупсы вәс. Щит нємԓ «Сыры хӑншум хурӑт. Ԓӯв юкан хурас пӑнтӑԓ». Щи ванԓтупсыйн ԓӯв мєт сыры хурԓаԓ вәсӑт, художественной ясӑң па юкан хурасӑт пӯншӑс.

Мєт оԓӑң ԓӯв шуши ёх кӯтн Россия мӯв хӯваттыйн 1970-мит оԓӑтн щимӑщ хурӑт хӑншты питӑс, щит тәрум, мӯв па йиңк вӯюм хурасԓаԓ, арсыр оԓюпн нєрум хурԓаԓ. Ищиты мӯң йиԓуп щурӑс оԓэвн ԓӯв Ёмвош мӯв шуши мир оԓӑңӑн хурӑт хӑншӑс.

Тӑм йис рәпатайԓаԓ мӯв-йиңк оԓӑңӑн хӑншсӑԓэ. Ԓӯв ар пӯш тәрум юхан мӯвӑта йӑңхӑс па щӑта «Угут», «Желтоглазые юганки», «Свет над лесом» нємуп хурӑт хӑншӑс.

Хӑншум хурԓаԓн ванԓтӑс, муй вӯрн ԓӯв нумсӑԓн мӯң вәԓупсэв тӑйсӑԓэ, мӯвев-йиңкев шиваԓыԓӑс, щи пӑта па хуята щиты пищ ӑнтә шиваԓӑты. Щи пӑта ԓӯв ар хурӑт хӑйс, щи хурԓаԓа тӑм йис оԓӑтн ар ӛр па нумӑс пуныԓӑс.

Сыры хӑншум хурԓаԓ хот йитн щи тӑхийн ёх нәмийԓԓа па рәпатайԓаԓ вантԓайт, иԓампа щи тӑхеԓн хуԓңа щи рәпитман вәԓ, щӑта пурмӑсԓаԓ, нєпекԓаԓ, хӑншты юхԓаԓ Карпинска вош эвӑԓт тәтьԓяcԓэ. Хурӑт вєрты хә

Г.С. Райшев хӑншум хур

Айԓат ёх хур вантԓӑт. Ф. Молданов вєрум хурӑт

тӑм ванԓтупсыйн вәԓты рәпатайԓаԓ ищи щи вошн хӑншиԓӑс.

Тӑмӑщ ванԓтупсы тӑм оԓ ван хӑтԓуп тыԓӑщ 28-мит хӑтԓ вәнта рәпитты питԓ, кашӑң хуят Галерея хота йӑңхты пищԓ вәԓ.

Путӑр хӑншӑс:
Фёдор Каксин

ВӘЯТН ЩИ ОԒӐҢӐН

Геннадий Степанович Райшев 1934-мит оԓн кӑт юхан Ас па Салым вәтща увты тӑхийн, Сивохребт вошн сєма питӑс. Ар оԓӑт щи тӑхетн веԓпӑсԓӑсӑт, хӯԓ катӑԓсӑт – шуши хӑнты рәт Райшев па рӯщ Конев ёх щӑта вәсӑт. Г. Райшев ая вәԓум оԓԓаԓ ԓавӑрт вәсӑт, ащеԓ 1937-мит оԓн Манстӑр воша тәсы, вәнԓтыйԓты тӑхеԓ вущкӑсԓэ, щи пурайн ԓаԓь тывӑс, ԓӯв нётӑсты, вой-хӯԓ веԓпӑсԓӑты питӑс. Щи мӑнум оԓӑтн оԓӑң хурԓаԓ хӑншиԓӑс.

«Калевала» йис путӑр шәпие 20 ясӑӈа тулмащтӑсы

Вотас тыԓӑщ 28-мит хӑтԓӑн 1835-мит оԓн Элиас Лённрот «Катра Калевала» нємпи карело-финской йис путӑр хӑншӑс, щирн щи хӑтԓ «Калевала» хӑтԓа йис. Тәп 1860-мит оԓн щи хӑтԓ постӑты оԓӈитсы. Вотас тыԓӑщ 28-мит хӑтԓ – щит карелӑт па финнӑт вәԓупсы хӑтԓ па финской вотвой хӑтԓ. Тӑм хӑтԓӑн Карелияйн па Финляндияйн «Калевальской карнавал» ԓәщӑтԓы, щив арсыр тӑхет эвӑԓт хурамӑӈ ԓәмӑтсухӑтн финнӑт па карелӑт юхтыйԓԓӑт па «Калевала» нємпи йис путӑр ԓӯӈӑтԓӑт, ариԓӑт, якԓӑт па етнхот аԓьԓӑт.

Щи айԓат ёх пиԓа «Калевала» путӑр ԓӯӈӑтсӯв

«Калевала» нєпек, www.linguacontact.ru сайт эвӑԓт вӯюм хур

Ипўш 2017-мит оԓн ма па хон пєԓӑк Финляндия мӯв Хельсинки хон воша щи ёмӑӈхӑтԓа мойӈа вохсыюм. Щи пурайн ма шиваԓӑсум, муй щирн айԓат ёх «Калевала» йис путӑр пӑта тӑм йис вәԓупсы оԓӑӈӑн ар хӑншԓӑт па ариԓӑт.

Тӑм оԓн «Центр финского языка в Карелии» па «Suomi-kerho» (Беларусь) нємпи оса тӑхеӈӑн ёх «Калевала» йис путӑр сащԓ» нємпи вєр ԓәщӑтсӑт. Лыв шеӈк ԓӑӈхаԓӑт, ԓәдн тӑм карело-финской йис путӑр арсыр ясӈӑтн ат сащӑс.

Югорской государственной университетн айԓат ёх финской ясӑӈа вәнԓтӑты нє Марианна Семёнова (Андуганова) мӑнєма па «Луима сэрипос» газетайн рәпитты нєӈа Тамара Меровая ищи щи вән йис путӑр эвӑԓт и путрые хӑнты па вухаԓь ясӑӈӈӑна тулмащтӑты пaртӑс. Мин тулмащтӑсємн па ԓӯӈӑтсємн.

ЮГУ хуща вәнԓтыйԓты айԓат ёх ищи английской, немӑщ, французской, марийской, украинской, хӑтанъ па башкирской ясӈӑта тулмащтӑсӑт па ԓӯӈӑтсӑт. Щи тумпи пӑԓԓы ёх пӑта сурдоперевод вєрсы. Па хон пєԓӑк Литва па Финляндия мӯвӈӑн ёх ищи тулмащтӑсӑт па ԓӯӈӑтсӑт. Ийха ԓӯӈӑтты ки – «Калевала» йис путӑр хәс ясӈӑтн ԓӯӈӑтсы.

Тӑм вән вєр тәты ёха карело-финской ԓӯӈӑтты ар иты тулмащтӑты мосӑс.

Ӑхат щи вєр оԓӑӈӑн ай кина єтӑс, щӑта «Калевала» йис путӑр шәпие арсыр ясӈӑт хәԓӑнтты рӑхԓ.

Хән щи вән рәпата вєрсӯв, вотас тыԓӑщ 25-мит хӑтԓӑн онлайн щирн «Калевала» йис путӑр сащԓ» нємпи ёӈта пӑсан ԓәщӑтсы. Арсыр мӯвӑт эвӑԓт кӯтәԓн 60 хуят вәйтантыйԓсӑт па путӑртсӑт.

Тӑм вєр ԓәщӑтты кӑтӈӑн – щит Белоруссияйн финской посольствайн рәпитты, МГЛУ хуща айԓат ёх финской ясӑӈа вәнԓтӑты нє Ольга Ризмакова па Карелияйн финской ясӑӈ тӑхи кәща нє Татьяна Исламаева вӯща вєрман ястӑсӈӑн, хуты 2022-2023-мит оԓӈӑн – Россияйн мӯвтєԓ шуши мир рәт ясӈӑт оԓӈӑн, щирн «Калевала» йис путӑр тулмащтӑты вән рәпата ԓәщӑтсы. Мосԓ, ԓәдн финской ясӑӈ пиԓа рәпитты ёх и нумӑсн ат вәсӑт, йис путрӑт ат тулмащтӑсӑт. «Калевала» вән йис путӑр арсыр ёх тулмащтӑсӑт, щит няврємӑт па айԓат ёх вәнԓтӑты хуятӑт, ясӈӑт ԓєрамтты ёх, айкеԓӑт ӑкӑтты нєӈӑт па хәйт, культура вєрӑт тәты па оса тӑхетн рәпитты хӑннєхуятӑт.

Ёӈта пӑсан пурайн «Калевала» йис путӑр тулмащтӑты вєр па щи вєрн тывум нӯшайт оԓӑӈӑн путӑртсыйт.

Санкт-Петербург вошн няврємӑт финской ясӑӈа вәнԓтӑты нє Юлия Аревкина ай кина аԓяс, муй щирн айтєԓн няврємӑта «Калевала» йис путӑр ԓӯӈӑтты. Щи тумпи ԓӯв вәнԓтум няврємԓаԓ тӑм йис путӑр оԓӑӈӑн хӑншум хурамӑӈ хурӑт вантсӯв.

Щи тумпи тӑмхӑтԓ мӯӈ Ирина Шишканова «Калевальская руна» ар хәԓӑнтсӯв.

Юхи хӑщум артӑн ёӈта пӑсана ӑкмум мир лупсӑт, хуты «Калевала» карело-финской йис путӑр еԓԓы тулмащтӑты мосԓ. Ӑхӑт мӯӈ «Кантале» нємпи ар сувӑт нарӑсты па ариты ёх ар хәԓӑнтсӯв.

Щиты айԓтыева хәԓумкєм щос ёӈта пӑсан вәс.

Путӑр хӑншӑс:
Людмила Гурьева

Тăм арăӊ путăр Россия писателят тăхия лунты нє Наталья Николаевна Малыгина хăншăс. Лӯв Манстăр районăн Унъюган кәртăн вәл. Стихăт ăшколайн вәнлтыйлмалн хăншты питăс. Тăм нє Манстăр район арăӊ-путрăӊ ёхн лэщăтум «Серебряная Обь», «Ассоциация поэтов Тюменской области» оса тăхеӊăна лунман вәл.

Сăма рăхты тăт ăня лыпыт

Тоньщиӊ пунăӊ сăхын
итпийн
Татыӊ рӯвыӊ сăма рăхты
тăт ăняйе,
Исăт вŏсты пумие
Ас вӯты хоныӊын.

Нŏви вӯрты ăня лыпыт,
Хӯв нӯв ар тăт энумта
щирын,
Тайӊ щирын лыпыт йиӊки
пошим хорăсып
Тоньщиӊ па так кер итпийн.

Тумтак утапса па юр отыт,
Турын Хон ими муш
ямăтты щирин,
Ŏвăс мӯвн ăнтом щимыщ
мосты пум
Арсыр муши па кăши эвыт!

Уйта сăма рăхты тăт ăня
лыпыт рăхыт
Унтыӊ Евра юханын.
Тавытта ху энумта ŏттăт
Арсыр шавиты тавытта
Юнга тăхи Югра мӯвев.

Наталья Малыгина
Ханты ясăӊа тулмащтăс:
Любовь Кашлатова

Вәлум

(Путăр)

Ма вәлум вантсум. Ма вән рєп хуща нәмн вәсум. Ил ăӊкăрмăсум па вән вош шивалăсум. Щи вош хуща ар тӯт хәтлăс. Ма щи рєп эвăлт вош пєлы щи пәрлăсум. Тăм вош щимăщ атәлт вәс. Щи тӯтлал – щит тӯт нялмăӊ юхăт вәсăт. Тăм вєр па йис нәптăн вәс.

Тăм кәрт хуща ёмăӊхăтл постăсы. Мир вош хӯлэт хӯват няхман шәшийлсăт. Ма пәрлăсум. Еша кәрт нӯмпийн ăӊхсум. Ăхăт ил латсум па ищи шәшийлты питсум, имухты ма хущєма вош лавăлты ёх навăрсăт, лыв тыяӊ нёл картэт тăйсăт. Ма лыв эвăлтэла ăн хунтасум, пăстыя ăн мăнсум. Нәмăссум, муй ма пилєма питл? Лыв мăнєм катăлсэл па щи вош вән хон ики хуща тәсэл.

– Нăӊ хуят па хултсаты юхăтсăн? –хон ики иньщăсăс.

Ма лыв пăтэла па хон мӯв эвăлт юхтум хә вәсум. Ма воша пәшас ов эвăлт ăн луӊсум. Ма щив нәмăлта пәрлăсум.

– Ма мойӊ хә, вән рєп эвăлт юхăтсум-пәрлăсум. Ма ăл вантты лăӊхалум, ăхăт ма мăнлум, пәрлăлум.

– Пәрлăсăн, муй щирн щит? – Лупăс хон ики.

– Ма ин уллум, – лупсум ма.

– Нăӊ муй щит луплăн? Щимăщ вєр ăн вәллял, – лупăс хон ики.

Вош лавăлты хуят луӊăс, мулты хон пăла лупăс. Хон ики лӯвел хәлăнтсәлэ па мăнєм пăтлам хота омăсты партсәлэ.

– Нăӊ пилена ăхăт путăртлум, – лупăс лӯв.

Ма пăтлам хота щи тәсыюм. Щăта щи тәхăрсыюм.

Щăта па и хăннєхә омсăс. Ма еша щăта вәсум, ăхăт па долюмсум па щи пәрлємăсум кирмăщ мухты. Ин ики ма пєлєма вантман, ӯнлăл пєлки пӯншман щи хăщăс.

Ешавәс вош лавăлты хәйт мăнєм шивалăсэл па ма юпємн щи навăрмăсăт. Ма пәрлăсум, лыв па ма юпємн нёхлăссăт. Ăхăт ма хот лаӊăла єслăщсум, лыв ма хущєма нух щи хәӊхлăт. Лыв нәмăслăт, ма нємхулта па ăн мăнлум. Мăнєм катăлты ай тăхты хăщăс. Ма пăста нух щи пәрлємăсум па щи мăнсум. Лыв сємлал вәна пӯншман щи хăщсăт. Ăхăт ма ёмăӊ хот шивалăсум, щив щи мăнсум. Ёмăӊ хот нюр вән мӯв лот хуща вәс. Щив луӊты пăта, хәнтэп хӯват ил мăнты мосăс. Ма щив луӊты вӯтщийлсум, тэп пэп икийн ăн єсăлсыюм.

– Нăӊена тыв ăн рăхл, – мăнєма лӯв лупăс.

– Муя па? – ма иньщмăсум.

– Нăӊ па щир хурасуп, – лупăс пэп ики.

– Ма тэп вантлум па мăнлум.

Пэп ики кашащăс па мăнєм щив щи єсăлсәлэ. Ма щăта хӯв ăн вәсум, ким єтсум. Па щи, волмєм щи етшăс. Ущхӯль вош вәс. Ущхӯль вәлум вәс.

Любовь Тарлина хăншум хур, Касум кәрт ăшкола, 8 класс, 2018-мит ол

Путăр хăншăс:
Наталья Мешалкина

Хăнты ясăӊа тулмащтăс:
Альбина Гришкина

Тунты пурмӑсӑт ванԓтӑсыйт

Ёмвошн ай кєр тыԓӑщн 4-мит хӑтԓӑн ремёслайт Центр хотн ванԓтупсы вәс. Йис пурайн, вантэ, тунты пурмӑсӑт эвӑԓт арсыр мӯв ёх хот ԓаӈӑԓ лаӈксӑт, анӑт-сәнӑт вєрсӑт ԓєтут пунты па тулӑх ӑкӑтты щира, тунты хопӑт тӑйсӑт. Тунты мєт ӯма мєнԓӑԓ, нямӑк па так пурмӑса йиԓ. Ванԓтупсыйн хӑнты, вухаԓь па рӯщ пурмӑсӑт аԓьсыйт, щит арсыр воньщупӑт, хинтӑт, сәнӑт, рӯщ тунты нирӑт.

Щи пурмӑсӑт и хурӑспет па мӯв ёх хуща. Ищиты ёнтсӑт, сэвсӑт, хурамӑӈ хӑншет щив вєрсӑт. Нижневартовской мӯвн тунты пурмӑсӑт хӑншиԓаԓ нюр па щирӑт. Вах юхан ёх еша ёӈтая хурамӑӈ хӑншет щив вєрԓӑт. Касум ёх арсыр ар әмӑщ хӑншет щив хӑншԓӑт, нәй сух, рӯщ пав сӯх эвӑԓт ёнтԓӑт.

Тӑмӑщ ванԓтупсыйн арсыр мӯв хӑнтэта мира ӑԓьты ԓӑӈхаԓӑт, муй пӑта ԓывеԓа мосԓ тӯнты па муй щит эвӑԓт пищ вәԓ вєрты. Вәйтантупсыйн ёха лупԓӑт па ванԓтӑԓӑт катра щирн вєрум пурмӑсӑт, ин йиԓуп щурӑс оԓа юхӑтсӑт. Кашӑӈ шуши мир ёх Ёмвош мӯвн ԓыв щиреԓн хурамӑӈ хӑншет, павӑт па катра йис вєрӑт тӯвман вәԓԓӑт.

Хуты лупсӑт, щӑта рәпитты хотн мирхотӑт, округ мӯв «Мастер года» вәйтантупсэт вєрԓӑт. Ищиты шуши мир кӯтн мӯвтєԓ «Югра» нємуп утӑт ԓэщӑтԓат, щӑта ԓыв путӑртԓӑт, па ёх эвӑԓт вәнԓтыйԓԓӑт.

Ищиты мӯӈ хущева рәпитты ёхԓӯв тәса па хурамӑӈа па мир эвӑԓт вантԓӑт, вәнԓԓӑт тунты эвӑԓт арсыр пурмӑсӑт вєрты. Тунты пурмӑсӑт Ёмвош мӯв хӑнты, вухаԓь кәртӑт па ай вошӑт эвӑԓт тӯвум утӑт, щи пӑта ванԓтупсэт ара йиԓӑт. Щӑта ԓыв тәс ёх пиԓа вәйтантыйԓԓӑт, щи мир арсыр хурамӑӈ пурмӑсӑт щи рәпитты хота мӑԓӑт.

Тӑм ԓампа ванԓтупсы тәнԓуп тыԓӑщ эвӑԓт оԓӈитсы па ван хӑтԓуп тыԓӑщ вәнта рәпитты питԓ. Шуши мир па кашӑӈ мойӈ хуят пищӑԓ вәԓ юхӑтты па тӑм ванԓтупсы вантты.

Путӑр хӑншӑс:
Фёдор Молданов

Пелагея Алексеевна Гришкина хӯв пӑнта шәшмӑс...

Ай кєр тыԓӑщ 13-мит хӑтԓӑн Тӯкъякӑӈ кәрт эвӑԓт шәкӑӈ айкеԓ юхтӑс – тӑмхӑтԓ хӑнты мирев йис вәԓупсы тәты ими Пелагея Алексеевна Гришкина (Лельхова) ӑнтәма йис.

Лӯв лыпӑт хойты тыԓӑщ 1-мит хӑтԓӑн 1932-мит оԓн Паштӑр кәртӑн сєма питӑс. Ԓаԓь пурайн ай Пелагея эвие колхозн вән ёха нётӑс, щирн «Труженник тыла» нєм тӑйс.

1955-мит оԓн икия мӑнӑс па Тӯкъякӑӈ кәрта вәԓты касԓӑс.

Айтєԓн юԓн йис путрӑт, моньщӑт, арӑт хәԓӑнтман єнмӑс, щирн еԓԓы рәт ёхԓаԓ йис путрӑт путӑртӑс, моньщӑт моньщӑс па арӑт арийс. Щитӑт мадьяр учёной ими Ева Шмидт нух хӑншӑс па киника єсԓӑс. 1997-мит оԓн Людмила Хомляк «Арєм-моньщєм еԓ ки мӑнԓ...» киника єсԓӑс. П.А. Гришкина арӑт ЮНЕСКО тӑхийн «Память мира» вєр щирн ԓавӑԓман вәԓԓӑт.

Тӑм хӑнты имие вәԓупсэԓ мӑр иса муй ар мосты вєр ԓэщӑтты ӯма-тәса хошӑс – йис путрӑт, моньщӑт моньщӑс, тәса арӑт арийс, хурамӑӈ ԓәмӑтсухӑт ёнтӑс. Юхи хӑщум хӑтԓӑԓ вәнты Тӯкъякӑӈ кәртӑн айԓат ёха хӑнты мир вєрӑт, ёмӑӈхӑтԓӑт ԓэщӑтты нётӑс.

Тӑм нявлӑк сӑмуп хӑнты имиев вєккєши нәмман тӑйты питԓэв. Мӯӈ па иса Ёмвош округ шуши мир лӯв рәтԓаԓа шаляӈ ясӑӈ китԓӯв.

«Хӑнты ясӑӈ» па «Луима сэрипос» газетайӈӑԓӯвн рәпитты ёх

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№6 (3618),23.03.2023
Соучредители
Дума, Правительство Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных, внешних связей и молодёжной политики Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Редакция
Директор, главный редактор – **Динисламова С.С.**
Телефон (3467) 33-36-82
Заместитель главного редактора – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02
Ответственный секретарь – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск, ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52
E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте **www.khanty-yasang.ru**
Отпечатано:
ООО «Новости Югры-Производство» г. Сургут, ул.Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**
Тираж **2166** экз.
Заказ **1153**
Цена свободная
Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.